

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
A288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
5. Справа «Суханов та Ільченко проти України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a16#Text
6. Рішення РАУ № 70 від 02.08.2022 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2022-08-02-r-shennya-rau-70_62fcfd46cb86e.pdf
7. Верховна Рада України прийняла Закон щодо забезпечення дотримання гарантій адвокатської діяльності. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/264067.html>
8. Рішення Ради адвокатів України «Про затвердження Порядку дій з питань забезпечення гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів» від 15.12.2023 р. № 123. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2023-12-15-poryadki-123_65ae8cbe01144.pdf
9. Бакаянова Н. М. Предмет, об'єкт та методологія науки про адвокатуру. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. Вип. 76. С. 3–7. URL: <http://www.apdp.in.ua/v76/3.pdf>

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор філософії в галузі права *Синицин Павло Миколайович*

Гордієнко В. С.

студентка 3-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У ЗАХИСТІ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення рф 24 лютого 2022 року та запровадження воєнного стану суттєво трансформували правові та соціальні реалії України, створивши безпрецедентні виклики у сфері захисту прав людини. Найбільш незахищеною групою виявилися діти. Військова агресія спричинила глибоку кризу, внаслідок якої значна кількість дітей постраждала: це сироти, діти, позбавлені житла, діти з інвалідністю, безпритульні та діти-біженці, які потребують соціальної, психологічної та правової підтримки.

Особлива увага та розширення соціально-правових гарантій необхідні для дітей, які перебувають у складних сімейних обставинах (неповні, багатодітні, прийомні сім'ї, ДБСТ), а також для дітей з хронічними хворобами, залежних від постійного лікування. Гуманітарна

допомога та волонтерські організації відіграють життєво важливу роль у наданні первинної підтримки цим категоріям.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» (далі — Закон) безоплатна правнича допомога — це правнича допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел [1]. Крім того, згідно з пунктом 2 частини першої статті 14 Закону усі діти без винятку мають гарантоване право на безоплатну вторинну правничу допомогу [1].

Система безоплатної правничої допомоги є ключовим механізмом втілення конституційних принципів доступу до правосуддя та верховенства права. Ефективність безоплатної правничої допомоги безпосередньо визначає успіх у відновленні прав дитини у широкому спектрі питань: від юридичного встановлення фактів (народження, смерті на окупованих територіях), документування воєнних злочинів до представництва в судах у справах про опіку, спадкування та повернення незаконно депортованих.

У контексті воєнного стану забезпечення належного функціонування системи безоплатної правничої допомоги дітям набуває особливого значення, оскільки саме через цей механізм реалізується гарантоване державою право дитини на захист та справедливий судовий розгляд. Важливо зазначити, що на законодавчому рівні держава закріпила низку спеціальних гарантій, спрямованих на забезпечення рівного доступу дітей до правничої допомоги та належного захисту їхніх інтересів. Зокрема, чинне законодавство визначає правові засади реалізації цього права, обов'язки відповідних органів і установ, а також процедурні механізми його забезпечення.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про охорону дитинства», всім дітям гарантовано рівний доступ до безоплатної правничої допомоги, необхідної для реалізації та захисту їхніх прав [2]. Крім того, статтею 11 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» визначено обов'язок посадових осіб притулків для дітей вживати всіх необхідних заходів для забезпечення дітям доступу до такої безоплатної правової допомоги [3].

Показовими для аналізу ефективності функціонування системи безоплатної правничої допомоги є статистичні дані щодо кількості звернень від дітей за відповідною правничою підтримкою у динаміці останніх років (у тому числі звернення за безоплатною первинною правничою допомогою, зокрема телефонні консультації, та за безоплатною вторинною правничою допомогою).

Так, у 2022 році зафіксовано 2410 звернень, у 2023 році — 4711 звернень, тоді як у 2024 році їх кількість становила 3648 [4]. Зазначені

показники свідчать про тенденцію до зростання попиту на правничу допомогу серед дітей у період активної фази війни, що, своєю чергою, відображає як посилення вразливості цієї категорії осіб, так і підвищення рівня довіри до інституту безоплатної правничої допомоги.

Спостережуване зростання динаміки звернень за наданням даної допомоги у період, що настає після ескалації військового конфлікту, дає підстави стверджувати про позитивну кореляцію між кризовими обставинами та активізацією використання інструментів правозахисту. Це явище може бути інтерпретоване як індикатор підвищення ефективності інформаційно-просвітницької роботи щодо послуг БПД та усвідомлення їхньої важливості законними представниками та самими дітьми для реалізації та захисту своїх прав в умовах соціальної та правової нестабільності.

Слід зауважити, що зростання кількості звернень демонструє, що система безоплатної правничої допомоги поступово утвердилася як ключовий механізм первинного доступу дітей та їхніх законних представників до правосуддя. У фокусі роботи центрів БПД опинилися складні, специфічні для воєнного часу справи, які вимагають не лише загальних правових знань, але й спеціалізованої підготовки.

Одним з практичних прикладів роботи механізму системи БПД є ситуація, коли пані Галина, оформивши опіку над трьома племінниками, які втратили матір та вітчима-військовослужбовця у березні-квітні 2022 року, зіткнулася з юридичною перешкодою для отримання соціальних пільг. Хоча діти фактично перебували на утриманні загиблого вітчима, для оформлення пільг, передбачених державою як членам родини загиблого захисника, було потрібне судове встановлення цього факту. Звернувшись до системи БПД, опікун отримала необхідне правове представництво. Юрист підготував та подав до суду заяву про встановлення факту перебування фізичних осіб на утриманні. Суд, ґрунтуючись на зібраних доказах, задовольнив заяву у повному обсязі [5].

Таким чином, завдяки сприянню та роботі системи БПД було усунуто формальну юридичну перешкоду, що дозволило дітям реалізувати їхнє право на соціальний захист та отримати всі належні державні пільги та виплати.

Проблематика забезпечення доступу дітей до безоплатної правничої допомоги в умовах воєнного стану залишається однією з найактуальніших у сфері захисту прав людини. Попри існування розгалуженої нормативної бази та функціонування центрів з надання безоплатної правничої допомоги, практика засвідчує наявність низки системних прогалин: від недостатньої підготовки фахівців до обмеженості ресурсів і координації між суб'єктами, залученими до цього процесу.

З огляду на зазначене, доцільним видається окреслення основних напрямів удосконалення механізму надання безоплатної правничої допомоги дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій, серед яких:

1. Запровадження обов'язкової спеціалізації для правників, які надають безоплатну правничу допомогу дітям, що має охоплювати основи дитячої психології, етичні стандарти спілкування з неповнолітніми, а також міжнародні стандарти захисту прав дитини.

2. Встановлення окремих професійних стандартів щодо надання правничої допомоги малолітнім та неповнолітнім особам, які б визначали специфіку правового супроводу з урахуванням вікових, соціальних та психологічних особливостей дитини.

3. Розвиток партнерських механізмів між системою безоплатної правничої допомоги та волонтерськими організаціями, які відіграють ключову роль у забезпеченні комплексної підтримки дітей, зокрема у частині правового інформування, документування порушень прав та реінтеграції постраждалих.

Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню ефективності системи захисту прав дітей та забезпеченню реального доступу кожної дитини до правосуддя навіть у надзвичайних умовах воєнного часу.

Отже, надання безоплатної правничої допомоги є критичною потребою багатьох верств населення, а особливо дітей. Відтак постійне вдосконалення доступності та якості безоплатної правничої допомоги є необхідністю, а не вибором, що зумовлено потребою адаптації до численних зовнішніх факторів, включаючи реформи законодавства, зміни у соціальних та державних гарантіях, динаміку судової практики, ефективністю роботи правоохоронних органів, а також значним впливом воєнних дій та погіршенням ментального здоров'я населення.

Список використаної літератури

1. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
3. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-вр#Text>
4. Звіт системи безоплатної правничої допомоги. Доступ до дружнього правосуддя: Безоплатна правнича допомога дітям 2022–2024. Київ: Координаційний центр з надання правової допомоги, 2024. С. 16. URL: <https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/zvit-bpd-dityam-dostup-do-druzhnogo-pravosuddya-2022-2024.pdf>

5. Право на безоплатну вторинну правову допомогу дітям. *Офіційний веб-сайт Координаційного центру з надання правової допомоги*. URL: <https://legalaid.gov.ua/kliyentam/chy-mayu-ya-pravo-na-bezoplatnu-vtorynnu-pravovu-dopomogu/dityam/>

Науковий керівник: асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» *Щербатий Роман Романович*

Гринюк К. О.

студентка 1-го курсу магістратури факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТ ЯК МЕДІАТОР У СІМЕЙНИХ СПОРАХ

Сімейні конфлікти потребують рішень, що мінімізують травму для дитини, зберігають робочі стосунки між батьками й знижують витрати часу та коштів. У такій логіці медіація стає базовим інструментом, а адвокат — її природним носієм завдяки навичкам переговорів і правовій експертизі. Водночас професійні ролі «нейтрального посередника» і «представника однієї сторони» мають різний правовий режим, межі повноважень і етичні обмеження. Мета цих тез — показати, як адвокат працює в кожній з ролей законно й ефективно, не порушуючи принципів добровільності, конфіденційності та неупередженості.

Закон України «Про медіацію» визнає медіацію позасудовою процедурою врегулювання конфлікту за участю нейтрального посередника — медіатора [1]. Медіатор забезпечує процес, а не результат, він не ухвалює рішення й не нав'язує сторонам правову позицію. Законом прямо дозволено здійснювати медіацію фахівцям різних професій, у тому числі адвокатам, за умови дотримання принципів процедури та відсутності конфлікту інтересів [1]. Ключова межа така: особа, яка виконувала або виконує функції медіатора у конкретному спорі, не може одночасно представляти інтереси будь-якої зі сторін цього ж спору й отримувати від неї юридичну допомогу в межах того самого конфлікту, поєднання ролей тут заборонене, оскільки руйнує нейтральність і довіру [1].

Коли адвокат обирає роль медіатора, він працює «між сторонами», дотримуючись добровільності, неупередженості, рівності учасників і конфіденційності. Конфіденційність у медіації поширюється на документи, висловлювання та пропозиції, зроблені під час сесій, вони